

1975. III. 21

HEFFŐI HÍREK
Budapest

Petőfi és Kossuth az utcanevek élén

37 budapesti névadóra nem sikerült rábukkanni

Aki tudja, hogy ki volt Hám Kálmán, Póth Irén, Janovetz Margit, Répássy Jenő, vagy Frastaczyk András, jelentse az Akadémiai Kiadónál Hajdú Mihálynak. Hajdú tanulmányt írt Budapest utcáinak, tereinek, egyéb közterületeinek névadóiról. Összesen 6816 utca, tér, köz, út, közterület — ennyi van a fővárosban — nevének történetét, születését vizsgálta meg, de 37 névadó nyomára nem sikerült rábukkanni, hiába lapozta át a lexikonokat, történelemkönyveket. Közülük való a fenti öt is.

Honfoglalók

Híres emberek nevét 1759 fővárosi utca viseli, s 1654-nek magyar személy volt a

„keresztapja”. Csaknem ezer utca őrzi történelmünk kiemelkedő alakjainak neveit. A különböző történelmi korszakok közül a reformkor és a szabadságharc vezető személyiségeinek neve szerepel leggyakrabban — 230-szor — az utcanévkönyvben. Az aradi vértanúk közül csupán Lahner György nem kapott utcát, mások többet is: Aulich hatot, Damjanich tizet, sőt, a nem éppen könnyen kiejthető nevű Leiningen-Westerburg Károly is négyet. A munkásmozgalom 135 vezető egyéniségéről is utcák emlékeznek a fővárosban. A korszakok közül harmadik helyre került az államalapítás előtti időszak, amelynek vezetői 93 utcának névadói. Így például 14 Árpád, 9 Lehel, 8 Álmos, 8 Huba utca van a fővárosban,

de Zerind is található kettő. Hajdú Mihály statisztikát készített arról is, hogy kinek van a legtöbb utcája Nagy-Budapesten. E szerint a ranglistát Petőfi vezeti 22 utcával, térrel. Őt követik: Kossuth 19, Rákóczi 17, Széchenyi és Vörösmarty 16—16, Zrínyi, Arany János és Árpád 14—14, Batthyány, Tánácsics, Bajcsy-Zsilinszky, Jókai és József Attila 13—13 utcával. Figyelemre méltó a csepeliek törekvése. A kerület illetékesei felkutatják Csepel XIII—XV. századi ispánjainak neveit, s róluk nevezték el a városközpont utcáit. Bizonyára a XXI. kerületiek közül is kevesen tudják, hogy így került az utcanévtáblákra Besenyő Bekés, Cseh Mihály, Turóci Balázs, Vesszősfa János, Hardi Miklós és Pakos Imre neve.

Művészek

A történelmi személyek után tudósok neve szerepel gyakran a budapesti utcátáblákon, összesen 156-szor. Közülük a történelemtudósoknak 22, az orvosoknak ugyanennyi, a nyelvtudósoknak pedig 16 utca jutott. Az utcaneveket kiválasztó hivatalos szervek előszeretettel adták a művészek neveit is. Csaknem 500 utca viseli valamelyik művésznünk nevét. A költőknek 200, a prózaíróknak 136, a festőknek 54, a zeneszerzőknek pedig 41 utca jutott.

A fentiekben kívül más foglalkozások kiemelkedő személyiségeire is emlékezünk az utcák elnevezésével. Hugonmay Vilma, az első magyar női orvos, Komjádi Béla vízilabdázó és sportújságíró, Markovits Iván gyorsíró, Ráskai Lea kódexmásoló, Sándor Móríc híres lovas és vadász, Szegedi Róza, Kisfaludi Sándor műzsája, majd felesége, Kuny Domonkos majolikagyáros, Glück Frigyes szállodatulajdonos és Hajós Alfréd, az első magyar olimpikon.

Százegy fővárosi utca viseli külföldiek nevét. A legtöbb névadó orosz-szovjet származású: Leninről például 4, Gorkijról 3, Micsurinről 2 utcát is elneveztek. Német származású híres embereknek 23 (közülük Marxnak 7, Engelsnek 4), olaszoknak és amerikaiaknak 6—6 utcájuk van Budapesten. De utcát kapott a tatár Timur, a török Gül Baba, a román Peter Gróza, s az afrikai Lumumba.

Névtelen nevűek

Az utcák és terek közül 1852 neve földrajzi eredetű, a legtöbb az ország hegyeinek, vízének, településeinek, tájegységeinek nevét örökíti meg. Emberrel kapcsolatos nevet 663 utca visel. Szív utcából kettő is van. Erzelem nevét 7, emberi tulajdonságot jelölő 12, társadalmi viszonyra utaló 36, férfi keresztnévet 158, nőt — főként becéző formában — 115 visel. Nagyon sok a katonasággal kapcsolatos utcanév: 145. Az emberek háziszerszámainak neveit 59 utca őrzi, közöttük olyan régieké, mint a csöbör, a kas és a pöröly. Az ember kézi foglalkozásainak neveit 113, a szellemi foglalkozások nevét 213 utca viseli.

★

A „neves” utcák mellett 260 sorszámval ellátott utca és tér is van a fővárosban, s akad többek között két olyan is, aminek Névtelen a neve. A tanulmány szerzője 17 utcanevről nem tudta megállapítani, hogy egyáltalán mit is jelenthet. Ilyen ismeretlen eredetű például a Prodam és a Zsemlekes.

(csizpán)